

KRMARJENJE MED SCILO IN KARIBDO: IZZIVI IN PASTI IZBIRE REPERTOARJA ZA SREDNJEŠOLSKE ZBORE

NAVIGATING BETWEEN SCYLLA AND CHARYBDIS: CHALLENGES
AND PITFALLS IN REPERTOIRE SELECTION FOR HIGH SCHOOL CHOIRS

ERIK ŠMID

Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo
smid.erik@gmail.com

Izvleček: Prispevek teoretično preučuje ključne kriterije, ki vplivajo na izbiro primerne- ga repertoarja za srednješolske zборе, kot so tehnična zahtevnost, emocionalna globina, slogovna raznolikost, vokalne sposobnosti pevcev v obdobju mutacije in pomen kultur- ne raznolikosti. Na podlagi pregleda znanstvene in strokovne literature ponuja tudi kon- kretno smernice za zborovodje, kako s premišljeno izbiro skladb ustvariti spodbudno in učinkovito okolje za celosten umetniški ter osebni razvoj mladih pevcev.

Ključne besede: repertoar, srednješolski zbori, vokalna tehnika, mutacija, kulturna razno- likost, motivacija

Abstract: This paper theoretically examines the key criteria that influence the selection of appropriate repertoire for high school choirs, such as technical difficulty, emotional depth, stylistic diversity, vocal abilities during the voice mutation period, and the impor- tance of cultural diversity. Based on a review of scientific and professional literature, the paper also offers practical guidelines for choir conductors on how to create a supportive and effective environment for the holistic artistic and personal development of young singers through thoughtful repertoire selection.

Keywords: repertoire, high school choirs, vocal technique, mutation, cultural diversity, motivation

UVOD

Ameriška dirigentka Lynne Gackle (2006, str. 101) je v svoji razpravi o repertoarju za otroške zборе zapisala: »Izbor literature je pomemben ključ, ki odklepa vrata uspeha pri naših pevcih.«¹ V njej je izpostavila pomen primerne izbire zborovskega repertoarja, ki na eni strani omogoča teh- nični in umetniški razvoj mladih pevcev, na drugi pa spodbuja njihovo strast do petja in jim pomaga vzpostavljati globljo povezavo z izvajano glasbo.

Njene ugotovitve lahko prenesemo tudi na področje srednješolskega zbo- rovtva, saj je tudi pri mladostnikih, starih med 15 in 19 let, izbira primerne- ga

1 Angl.: »Selection of literature is an important key which unlocks the doors of success with our singers.«

repertoarja ključnega pomena za njihov glasovni in širši umetniški razvoj, oblikovanje odnosa do glasbene umetnosti, hkrati pa zanimiv, premišljen repertoar predstavlja tudi močno motivacijsko sredstvo. Vokalno-tehnične zahteve, emocionalna globina in raznolikost zvrsti so le nekateri izmed kriterijev, ki jih je treba upoštevati pri izbiranju repertoarja. S pravim izborom pevske literature, ki pevcem predstavlja izziv, a jih ne presega, lahko zborovska glasba postane orodje za osebno rast in umetniško izražanje, preko katerega lahko mladi pevci raziskujejo sebe, svoje glasbene sposobnosti in široko obzorje glasbene umetnosti.

Številni avtorji ugotavljajo, da zborovski repertoar služi kot sredstvo, skozi katerega pevci urijo izvajalske veščine, spoznavajo glasbene koncepte in glasbeno zgodovino ter utrjujejo svojo kulturno zavest. Premišljen izbor repertoarja lahko mlade pevce pripelje do celovitejšega poznavanja obsežne zborovske dediščine in s tem tudi spodbuja spoštljiv odnos do zborovske umetnosti (Crocker, 2000; Forbes, 2001; Reames, 2001; Stith, 2017).

Lau (2023) priporoča, da zborovodje že na začetku kariere vzpostavijo osebno bazo podatkov o dostopnem repertoarju. Bazo naj bi redno posodabljali s skladbami, ki so jih zborovodje že izvedli, in dopolnjevali s tistimi, ki so jih odkrili šele nedavno. Pri tem je pomembno, da so skladbe kategorizirane glede na težavnost, osnovne glasbene značilnosti, tematiko ter druge podatke, kot so trajanje, inštrumentacija oz. glasovna razporeditev, jezik, slogovno obdobje ipd.

Z vidika raznolikosti repertoarja se zborovodje spodbuja k izbiri skladb različnih stilov in obdobj, vendar nekateri raziskovalci ugotavljajo, da določeni zborovodje pri tem segajo le po omejenem naboru. Zborovodje srednješolskih zborov dajejo velik poudarek predvsem lahkotnejši, popularni zborovski literaturi in z zadržkom segajo po širšem stilsko ter zgodovinsko opredeljenem repertoarju (Forbes, 2001; Reames, 2001).

Pomemben vidik pri izbiri repertoarja, kot poudarja Leach (2001), je kulturna raznolikost, saj pevce izobražuje o glasbeni tradiciji različnih kultur in jim hkrati omogoča razvoj novih veščin, kot so petje v različnih jezikih, spoznavanje raznolikih vokalnih zakonitosti (še posebej pri specifičnih načinih petja tujih ljudskih pesmi) in prilagajanje glasbenim slogom. Vključevanje repertoarja z multikulturnim ozadjem povečuje glasbeno pismenost pevcev in krepi njihovo sposobnost izvajanja glasbenih del na avtentičen način. Hkrati pevcem in občinstvu omogoča poglobljeno doživetje neznanih glasbenih tradicij.

Zanimiva je raziskava, izvedena med zborovodji srednjih šol na Floridi, v Georgii, Severni Karolini, Južni Karolini in Virginiji, ki je pokazala, da so zborovodje, ki so bili prepoznani kot izjemni, s svojimi zbori izvajali veliko bolj raznolik program, vključujoč tako klasična zborovska dela kot ljudsko in popularno glasbo, kot splošna populacija zborovodij (Forbes, 2001). To

nakazuje dejstvo, da na izbiro repertoarja vplivajo tako strokovnost kot tudi razgledanost zborovodje ter kvaliteta zbora.

Premišljeno izbran repertoar, prilagojen tehničnim sposobnostim pevcev, igra ključno vlogo pri ohranjanju motivacije in navdušenja za petje. Kulturno raznolik repertoar lahko dodatno spodbudi motivacijo, saj predstavlja zanimiv izziv, ki pevce pritegne in jih hkrati ne preobremeni (Lucas, 2012).

IZBOR LITERATURE ZA DELO S SREDNJEŠOLSKIMI ZBORI V SLOVENSKIH PUBLIKACIJAH

V Sloveniji ni veliko gradiva, ki bi obravnavalo izhodišča za izbor zborovske literature za posamezne zborovske sestave, zato se zdi, da se zborovodje zanašajo predvsem na znanje, pridobljeno s formalnim izobraževanjem (npr. pri zborovodskih predmetih tekom študija) ali z lastnimi izkušnjami petja in dela z različnimi zbori. Izjema so osnovnošolski (otroški) zbori in zbori v glasbenih šolah – ta dva segmenta sta krovno opredeljena v učnem načrtu razširjenega programa za osnovne šole (Žvar, 2003) in učnem načrtu za pevski zbor kot predmet v glasbeni šoli (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2022). Pomemben prispevek k oblikovanju usmeritev pri delu z najmlajšimi pevci predstavljajo prizadevanja Dragice Žvar (2002), ki je v svojem dolgoletnem delovanju na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo temo osvetlila z različnih zornih kotov – tako znanstvenoraziskovalno kot tudi aplikativno preko različnih priročnikov in usmeritev. Priročnikov oz. drugih del, ki bi sistematično obravnavala izhodišča za ostale zборе v vertikalni (mladinski, odrasli, seniorski ipd.), pa primanjkuje. Zadnjo monografijo, *Osnove dirigentske tehnike* Boruta Smrekarja, je leta 2015 izdal Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, a se področja izbora vsebinskega repertoarja ne dotika. O omenjeni vrzeli je v uvodniku knjige pisal tudi Sebastjan Vrhovnik (v Smrekar, 2015, str. 5):

Literature za dirigiranje je na Slovenskem sicer nekaj na voljo, a njeno število avtorjev ni ravno obsežno, med posameznimi izdajami teh del pa je navadno moralo preteči precej let. Priročniki za dirigiranje so zato posebno dragoceni, vsakršno novo delo je dobrodošlo, saj pomembno dopolnjuje tovrstno literaturo pri nas. V preteklosti so se s področjem zborovskega dirigiranja sistematično ukvarjala vidna imena slovenske glasbe in poskrbela, da smo imeli oziroma imamo tovrstno strokovno literaturo tudi v slovenskem jeziku. Prvi, ki se je posvetil pisanju priročnika za dirigiranje, je bil France Marolt. Pripravil je delo z naslovom *Skripta prvega pevovodskega tečaja*, izšlo pa je tik po 2. svetovni vojni, natančneje leta 1946. Adolf Groebming je avtor priročnika *Zborovodja*, ki je zasnovan v treh delih in je kot celota izšel pri Državni založbi Slovenije leta 1950. Čez dobri dve desetletji, leta 1971, je Radovan Gobec napisal priročnik *Dirigiranje*, izdala pa ga je Zveza kulturnih prosvetnih organizacij

Slovenije. Slovenski prostor je moral nato čakati kar 45 let, da je pred nami posodobljena strokovna literatura avtorja dr. Boruta Smrekarja *Osnove dirigentske tehnike*.

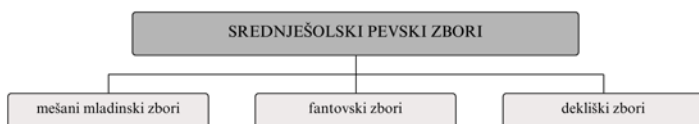
Kljub vprašanju aktualnosti povojne literature za metodiko zborovstva pa je smiselno izpostaviti takratni pogled na repertoarno izbiro, saj nekatere premise pri izboru repertoarja veljajo še danes. Tako Groebming (1948), Gobec (1958) kot Gregorc (1982) opozarjajo, da je pri izboru skladb treba postopati oprezno, z veliko mero preudarnosti. Gobec v svoji *Metodiki zborovstva* (1958) izboru skladb in sestavljanju koncertnih programov pripisuje pglavitno vlogo. Proces predstavlja kot večdimenzionalen, saj zajema tako umetniško raven zborovodje, pedagoške in strokovne vrline presojanja primernosti skladb kot tudi ideološko naravnost. Izpostavlja tudi potrebo po poznavanju literature, ki omogoča raznolikost in zanimivost zborovskih programov. Prav tako opozarja na pogoste pomanjkljivosti, kot so npr. neprimernost skladb z ideološkega ali vsebinskega vidika, pomanjkanje umetniške vrednosti, prevelika zahtevnost za zbor ali celo za zborovodjo samega.

Zavedanje o pomenu pravilne izbire repertoarja in razumevanje njegove vloge v razvoju mladih pevcev nas vodi k nadaljnjemu raziskovanju specifičnih vidikov, ki jih je treba upoštevati pri delu s srednješolskimi zbori. Značilnosti glasov v obdobju mutacije, ki jih bomo obravnavali v nadaljevanju, predstavljajo ključno izhodišče za razumevanje vokalno-tehničnih zahtev, ki jih mora izpolnjevati izbrani repertoar. Prav tako bomo preučili glasbeno primerčnost skladb, vključno z melodičnimi, s harmonskimi in z oblikovnimi značilnostmi, ter raziskali, katere glasbene založbe se v svojih edicijah posebej posvečajo srednješolskim zborom.

TEORETIČNA IZHODIŠČA PRI IZBORU REPERTOARJA ZA SREDNJEŠOLSKPEVSKE ZBORE

Natančnejša opredelitev pojma *srednješolski pevski zbor* se zdi na prvi pogled samoopredeljujoča, vendar je odvisna od geografskega in kulturnega konteksta ter ustrojenosti šolskega sistema posameznih okolij. V tem prispevku obravnavamo srednješolske zборе v slovenskem okolju, torej izraz *srednješolski pevski zbor* predstavlja zasedbo, v kateri pojejo mladostniki, stari od 15 do 19 let.

V večini primerov je v slovenskem prostoru pevski zbor vključen v nadstandardni šolski program in ga ponujajo tiste srednje šole, ki imajo zaposlenega glasbenega pedagoga (Breznik, 2018). To so splošne gimnazije, umetniške gimnazije ter srednje vzgojiteljske šole. Ker v tem delu vzgojno-izobraževalnega

sistema delovanje pevskih zborov do šolskega leta 2022/2023² ni bilo sistematično urejeno, je bil obstoj zborovske dejavnosti odvisen predvsem od samoiniciativnosti in interesa posameznega glasbenega pedagoga ter parcialnih sistemskih rešitev šole, kako ure zborovskih vaj vključiti v okvir ur obveznih izbirnih vsebin. Slednje vsaka šola ponuja v drugačnem obsegu. Kljub pomanjkljivi zakonski urejenosti področja tudi tu najdemo posamezne primere, ko posamezne šole svojo prepoznavnost gradijo ravno na podlagi uspehov glasbenih zasedb (zborov ali orkestrrov).

Srednješolski zborovski sestavi se v strokovni literaturi pojavljajo v treh različicah – kot mešani mladinski, fantovski in dekliški zbori (Gačnik, 2017).

V kontekstu zborovskih tekmovanj se srednješolski pevski zbori najpogostejše umeščajo med mladinske zборе (angl. *youth choirs*), pri katerih je starostni razpon praviloma večji.

O definiciji pojma mladinski zbor (angl. *youth choir*) polemizira nemška dirigentka Anne Kankainen (2010). Ugotavlja, da obstoječe definicije, ki temeljijo predvsem na starostnih omejitvah, ne zadostujejo za celovito opredelitev tega pojma. Anne Kankainen poudarja, da je za zagotavljanje enakih ali vsaj podobnih pogojev tekmovanja na mednarodnih zborovskih dogodkih potrebna standardizacija kategorij. V analizi različnih definicij, ki jih uporablja jo mednarodni zborovski dogodki, ugotavlja, da se starostne omejitve močno razlikujejo, in na podlagi analize predlaga mednarodne smernice za definiranje otroških in mladinskih zborov, ki temeljijo na kombinaciji najvišje in povprečne starosti pevcev. Pri tem izpostavlja, da je treba upoštevati tudi značilnosti mladih glasov in njihovo spremembo med puberteto. Njen predlog kategorizacije mladinskih pevskih zborov je sledeč:

- mladinski zbori (dekliški zbori, fantovski zbori in mešani zbori v ločenih kategorijah): najvišja starost 26 let, povprečna starost ne sme presegati 18 let,

2 S šolskim letom 2022/2023 Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva (2021) prinaša sistematizacijo delovnega mesta učitelja, ki vodi pevski zbor ali orkester, če zbor oz. orkester ni obvezna sestavina izobraževalnega programa.

Preglednica 1

Primerjava starostnih propozicij na različnih zborovskih tekmovanjih

Zborovsko tekmovanje	Starostna opredelitev		
	Mešani mladinski zbori	Fantovski zbori	Dekliški zbori
35. mladinski pevski festival Celje/27. državno tekmovanje in revija pevskih zborov (Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, b. l.)	Mlajši od 20 let (10 % pevcev lahko za eno leto presega starostno omejitev)	Mlajši od 20 let (10 % pevcev lahko za eno leto presega starostno omejitev)	Mlajši od 20 let (10 % pevcev lahko za eno leto presega starostno omejitev)
Aegis Carminis 2023, Koper, Slovenija (3rd International Choral Competition Aegis Carminis 2023, b. l.)	Do 19 let	/a	/a
XXX Concorso Internazionale 2024, Verona, Italija (Associazione Gruppi Corali Veronesi, b. l.)	Do 25 let	Od 25 let	Do 25 let
7 th Vietnam International Choir Competition 2023, Hôì An, Vietnam (7th Vietnam International Choir Competition, b. l.)	Do 25 let ^b	Do 25 let	Do 19 let
Budapest International Choir Festival & Competition 2023, Budimpešta, Madžarska (18th Budapest International Choir Competition and Festival, b. l.)	Do 19 let ^c	Do 19 let	Do 19 let
7 th International Choir Festival "Tallinn 2023", Talin, Estonija (The 17th International Choir Festival "Tallinn 2023", b. l.)	Do 20 let (20 % pevcev lahko presega starostno omejitev, vendar ne več kot do 25)	/a	/a
27th International Choral Competition of Preveza 2023, Preveza, Grčija (27th International Choral Competition of Preveza 2023 (ICCP 2023), b. l.)	Do 25 let	/a	/a
Golden Gate International Choral Festival 2023, Oakland, ZDA (Golden Gate International Choral Festival, b. l.)	Do 25 let	/a	/a

Zborovsko tekmovanje	Starostna opredelitev		
	Mešani mladinski zbori	Fantovski zbori	Dekliški zbori
7 th International Baltic Sea Choir Competition, Jūrmala, Latvija (<i>Regulation: 8th International Baltic Sea Choir Competition Participation Regulation</i> , b. l.)	Do 17 let	/ ^a	/ ^a
City of Derry International Choir Festival, Derry, Združeno kraljestvo (<i>City of Derry International Choir Festival: Syllabus 2023</i> , b. l.)	Starejši od 15 let	/ ^a	/ ^a
Slovakia Cantat 2024, Bratislava, Slovaška (Bratislava Music Agency, b. l.)	Do 21 let ^d	Do 21 let	Do 21 let
Young Bohemia Prague 2024, Praga, Češka (Events Bohemia, b. l.)	Od 8 do 26 let	Od 8 do 26 let	Od 8 do 26 let

Opombe. Podatki v preglednici so povzeti s spletnih strani zborovskih tekmovanj, dostopnih avgusta 2024.

^a Kategorija na tem zborovskem tekmovanju ne obstaja oz. ni posebej opredeljena.

^b Enaki pogoji veljajo tudi za ostala tekmovanja, ki jih organizira Interkultur, npr. Hull International Choir Competition 2023 (Hull, Združeno kraljestvo), Vox Lucensis (Lucca, Italija), Canta al Mar (Calella in Barcelona, Španija), International Johannes Brahms Choir Festival and Competition (Wernigerode, Nemčija) idr.

^c Enaki pogoji veljajo tudi za ostala tekmovanja, ki jih organizira MeetingMusic, npr. International Franz-Schubert Choir Competition & Festival (Dunaj, Avstrija), Concorso Corale Internazionale (Riva del Garda, Italija), Per Musicam ad Astra (Toruń, Poljska) idr.

^d Enaki pogoji veljajo tudi za ostala tekmovanja, ki jih organizira Bratislava Music Agency, npr. International Youth Music Festival I in II, Slovakia Cantat idr.

- fantovski zbori (SATB³): starost od 10 do 26 let, povprečna starost ne sme presegati 18 let.

Ta kategorizacija po njenem mnenju omogoča večjo fleksibilnost, saj ne postavlja zgolj strogih starostnih omejitev, temveč se osredotoča na povprečno starost. Kljub temu da je predlagana kategorizacija le predlog, bi lahko predstavljala pomemben korak k standardizaciji definicij otroških in mladinskih zborov na mednarodni ravni.

Iz vseh zapisanih ugotovitev lahko zaključimo, da so srednješolski zbori včasih na podiju mednarodnih tekmovanj težko konkurenčni, saj se soočajo z različnimi starostnimi omejitvami in kategorizacijami, ki so odvisne od posameznega tekmovanja. Poleg tega je izbira repertoarja za takšne zборе pogosto izziv, saj mora zborovodja upoštevati tako starostne omejitve kot tudi specifične vokalne značilnosti in sposobnosti pevcev.

SPLOŠNE GLASBENE SPOSOBNOSTI IN VREDNOSTNI SISTEM MLADOSTNIKOV

Obdobje mladostništva, ki ga zaznamujejo pomembne fiziološke, kognitivne, čustvene in socialne spremembe, je ključno tudi za razvoj glasbenih sposobnosti. Susan Hallam (2010) navaja, da na razvoj slednjih vplivajo vse večje kognitivne zmožnosti, izpostavljenost različnim žanrom in stilom ter družbenim kontekstom, v katerih se mladi ukvarjajo z glasbo. Razvoj se odraža predvsem v večji sposobnosti razumevanja in vrednotenja kompleksnih glasbenih struktur ter glasbenem okusu – ta postane bolj prefinjen in individualiziran. Prati tako se mladostniki naučijo uporabljati glasbo za čustveno samoregulacijo, kot sredstvo za oblikovanje identitete ter povezovanje z vrstniki. Vendar je pomembno opozoriti, da se razvoj glasbenih sposobnosti lahko med posamezniki zelo razlikuje, na kar vplivajo tako osebni (npr. prirojene glasbene sposobnosti, motivacija) kot tudi okoljski dejavniki (npr. vrednostni sistem v družini, glasbeno izobraževanje).

Poleg kognitivnega na razvoj glasbenih sposobnosti vpliva tudi čustveni razvoj mladostnikov. Glasba je močan čustveni stimulans in ko mladostniki postanejo čustveno zrelejši, pogosto razvijejo globljo čustveno povezanost z glasbo, ki jo poslušajo in izvajajo. Ta čustvena angažiranost jih lahko motivira, da vložijo več časa in truda v glasbene dejavnosti. Vloženi čas in trud lahko posledično vodita k izboljšanju glasbenih sposobnosti (Lamont, 2012).

Sodelovanje v glasbenih dejavnostih, kamor se uvršča tudi petje v zboru, lahko prispeva tudi k razvoju vrednot. Sodelovanje v zboru temelji na sodelovanju, disciplini in odgovornosti, kar pozitivno vpliva na vrednote, kot so timsko delo, prilagajanje, odgovornost in vztrajnost. Prav tako glasba, kot močan

3 Definicija vključuje tudi predmutacijske fantovske glasove.

estetski in čustveni stimulans, lahko razvija čut za estetiko. Vendar pa je pozitiven razvoj večdimenzionalen in vključuje etične, medosebne, državljske, duhovne ter druge vidike (Larson, 2011).

Pri obravnavi razvoja mladostnikov ne gre zanemariti tudi njihove socialne identitete. Na njen razvoj odločilno vplivajo vrstniki. V obdobju mladostništva, ko se oblikujejo ključni vidiki socialne identitete, ima sodelovanje v glasbenih dejavnostih, kot je petje v zboru, pomembno vlogo. Elizabeth Cassidy Parker (2014) v raziskavi ugotavlja, da je proces razvoja socialne identitete v zboru večstopenjski in se začne z odločitvijo za avdicijo, se nadaljuje skozi redno sodelovanje v zboru ter konča z željo po vračanju v to zborovsko skupnost. Na ta proces močno vplivajo čas, intenzivnost (pogostost) interakcij in velikost skupine. Udeleženci raziskave, pevci srednješolskih zborov, so poročali, da so se skozi sodelovanje v zboru naučili bolje razumeti sebe in druge. Iz tega izhaja, da aktivno sodelovanje v zboru ne vpliva le na razvoj glasbenih sposobnosti, temveč tudi socialnih veščin in socialne identitete.

Zborovsko udejstvovanje ima pozitiven vpliv na osebno zadovoljstvo pevcev in njihovo socialno povezanost. Zborovsko petje v tem kontekstu presega zgolj umetniško reproduktivno naravnost in postane tudi platforma za medvrstniško povezovanje. Kot ugotavljata Sigrun Lilja Einarsdottir in Helga R. Gudmundsdottir (2016), pevci poročajo o številnih osebnih in socialnih koristih, ki jih prinaša sodelovanje v zboru. Najpogosteje izpostavljajo občutek užitka in izpolnjenosti, ki ga prinaša skupinsko petje, ter pomembno vlogo pozitivne socialne atmosfere znotraj zbora. Raziskava je temeljila na vzorcu 205 pevcev iz desetih različnih islandskih ljubiteljskih zborov. Skoraj 96 % anketiranih je izpostavilo socialni vidik zborovskega petja kot izredno pomemben in 92 % jih meni, da njihov zbor predstavlja dobro socialno okolje. Poleg tega so poročali o pozitivnih spodbudah, ki jih prejemajo od drugih članov zbora, kar še dodatno prispeva k občutku povezanosti in pripadnosti skupini.

Katrina McFerran (2012) izpostavlja tezo, da glasba v življenju mladostnikov predstavlja na eni strani ogledalo za samorefleksijo, na drugi pa oder za interakcijo z okoljem. Po njenih besedah glasba deluje kot ogledalo, ki odraža čustveno in psihološko stanje mladostnikov ter hkrati predstavlja sredstvo za samorazumevanje in oblikovanje identitete. Poleg svojih refleksivnih lastnosti pa služi tudi kot oder za mladostnike, kar izboljšuje njihove medosebne odnose in lajša njihovo interakcijo z drugimi. Ta druga, izvajalska funkcija glasbe je še posebej pomembna v kontekstu oblikovanja identitete, saj mladostnikom nudi platformo za izražanje sebe in komunikacijo z vrstniki (McFerran, 2012).

Na učinke zborovskega petja na blagostanje mladostnikov opozarja tudi Jovana Milošević (2024), ki v sistematičnem pregledu literature analizira 12 raziskav, osredotočenih na psihološke, socialne, čustvene, kognitivne in fizične učinke te dejavnosti. Ugotavlja, da zborovsko petje spodbuja občutek dosežka, življenjsko zadovoljstvo in motivacijo, s čimer krepi psihološko blagostanje mladostnikov. Na področju socialnega blagostanja raziskave kažejo

na krepitev občutka pripadnosti in socialne identitete ter pozitivnih odnosov z vrstniki, kar mladostnikom omogoča oblikovanje trdnih socialnih vezi in občutka skupnosti. Čustveni učinki, kot so zmanjševanje stresa, izboljšano razpoloženje in ustvarjanje varnega prostora za čustveno izražanje, so ključnega pomena za čustveni razvoj v obdobju mladostništva. Poleg tega Jovana ilošević izpostavlja kognitivne koristi, kot so izboljšanje koncentracije, razvoj glasbenih veščin in večja pozornost, ter fizične učinke, kot sta boljša telesna pripravljenost in dihalne sposobnosti, ki dodatno podpirajo celosten vpliv zborovskega petja. Njena ugotovitev, da ima zborovsko petje dolgoročne pozitivne učinke na celosten razvoj mladostnikov, podpira tezo, da gre za dejavnost, ki presega zgolj umetniške ali tehnične dimenzije in pomembno vpliva na oblikovanje osebnosti ter razvoj socialnih kompetenc. Vendar pa avtorica opozarja tudi na pomanjkanje raziskav, ki bi se osredotočale izključno na mladostnike, saj številne preučujejo učinke zborovskega petja širše, pri različnih starostnih skupinah, vključno z odraslimi.

Ob vsem zapisanem se poraja vprašanje, kako naj zborovodja ob zavedanju vseh predhodno izpostavljenih spoznanj krmari med pastmi in izzivi izbire primerne repertoarja za srednješolske zbore. Ta izbor mora biti premišljen in prilagojen tako kognitivnemu kot čustvenemu razvoju mladostnikov, ki se v tem obdobju intenzivno oblikujejo. Zborovodja mora upoštevati, da se glasbeni okus mladostnikov razvija in postaja bolj individualiziran, hkrati pa se povečuje njihova sposobnost razumevanja in vrednotenja kompleksnih glasbenih struktur. Izbor skladb mora povečevati motivacijo, saj lahko razumevanje in čustvena povezanost z glasbo mladostnike spodbudita k večjemu vložku časa ter truda, kar posledično vodi k izboljšanju njihovih glasbenih sposobnosti. Poleg tega je pomembno, da izbor repertoarja podpira razvoj vrednot, ki so za mladostnike pomembne. Izbor repertoarja mora tako slednjim omogočati, da se skozi glasbo izražajo, komunicirajo in osebno oblikujejo.

ZNAČILNOSTI PEVSKIH GLASOV V OBDOBJU MUTACIJE

Obdobje mladostništva oz. adolescence je čas hitrih fizioloških sprememb, ki vključujejo tudi preoblikovanje pevskega glasu. Ta proces, znan kot mutacija, je ključen za razvoj pevskega glasu in predstavlja pomemben izziv tako za pevce kot za zborovodje, ki delajo s srednješolskimi zbori.

Mutacija glasu je naraven proces, ki se zgodi v obdobju adolescence, ko se telo začne spreminjati pod vplivom spolnih hormonov – testosterona pri fantih, estrogena pri dekletih. V tem procesu grlo izrazito zraste, glasilki se podaljšata. Na spremembo glasu vplivajo tudi rast in preoblikovanje odzvočne cevi ter spremenjene pljučne funkcije. Fantovski glas se v obdobju pubertete zniža za približno oktavo, saj se njihovi glasilki povečata tudi za 100 %, torej na dvojno velikost od izhodiščne (Hočevvar-Boltežar, 2010). Prav tako se izrazito

poveča in zaostri ščitasti hrustanec, ki postane viden tudi navzven kot Adamovo jabolko (Bizjak, 2017).

Pri dekletih mutacija poteka nekoliko manj opazno kot pri fantih. Lynne Gackle (1991) celo trdi, da naj se dekliški glas sploh ne bi spreminjal, temveč le razvijal. Pri tem pa naj bi – tako kot pri fantih – doživel mnogo fizioloških sprememb, ki v tem času rezultirajo v nestabilnem tonu, lomljenju glasu, slisnih prehodih med registri, raskavosti in splošnem nelagodju pri petju. Slovenska foniatrinja Irena Hočevvar-Boltežar (2010) izpostavlja, da lahko glasilki deklet v času mutacije zrasteta na 150 % prvotne velikosti, glas pa naj bi se ob tem znižal za največ kvinto.

Marina Bizjak (2020) opozarja, da se v tem obdobju lahko pojavijo različne težave, kot so nihanje glasovne višine, neenakomerna kakovost tona in težave pri nadzoru glasu; to pripisuje »velikemu razkoraku med spreminjanjem organov, ki služijo tvorbi in oblikovanju glasu, ter prilagajanju živčne kontrole tvorbe glasu na te spremembe« (str. 12). Zato mora biti pevski pedagog oz. v našem primeru zborovodja pozoren na individualni glasovni razvoj posameznega pevca in preudarno izbirati pevski repertoar. Za pedagoško delo z mladimi pevci Marina Bizjak v svoji knjigi tudi predlaga različne vokalno-tehnične vaje za pripravo telesa na petje, vaje za dihanje, zastavek, ozaveščanje resonančnih prostorov in doseganje resonančnega ravnovesja, agilnost, izenačevanje prehoda med registri, širjenje glasovnega obsega ter artikulacijo. Prizadevanja za uza-veščanje in razvoj pravilne vokalne tehnike pri delu z mladimi pevci podpirajo tudi drugi priročniki (Feguš, 2016; Slokar Bajc, 2017).

Za zborovodje, ki vodijo srednješolske zборе, je razumevanje obdobja mutacije ključnega pomena, saj lahko močno vpliva na sposobnost pevcev, da izvajajo določene skladbe, in hkrati lahko zahteva prilagoditve v izboru repertoarja. Prav tako je pomembno, da zborovodje razumejo, da je mutacija naraven in neizogiben proces, ki ga je treba obravnavati s potrpežljivostjo in z razumevanjem. Nenazadnje ne gre samo za fizičen proces, ampak lahko vpliva tudi na samozavest in samopodobo pevcev. Spremembe v glasu lahko povzročijo občutke negotovosti in sramu, kar lahko vpliva na njihovo motivacijo. Ključno vlogo zborovodij v tem času vidimo tudi v tem, da svoje pevce podpirajo skozi ta proces, jih spodbujajo in pomagajo razumeti, da so te spremembe naravni del pevskega razvoja.

SMERNICE PRI IZBORU REPERTOARJA

Raziskave na področju izbora zborovskega repertoarja so razširjene predvsem na območju Združenih držav Amerike, kjer se zborovska glasba pogosto obravnava skozi prizmo štirih ključnih meril: estetske privlačnosti, glasbene in praktične vrednosti, pedagoške vrednosti ter vključenosti v standardni zborovski kanon (Watson, 2017). Številni ameriški zborovodje se kljub časovni distanci

naslanjajo na Brunnerjev seznam vprašanj, ki naj bi si jih zborovodja zastavil, ko izbira repertoar. Ta vprašanja se nanašajo na poznavanje sposobnosti svojih pevcev, jasno zastavljene cilje, osebne preference in omejitve, glasbene parametre, kot so melodične, harmonske, ritmične značilnosti, vsebinsko primernost skladb idr. (Brunner, 1992).

Raziskava Lorraine Lynch (2020), ki analizira trende v zborovskem repertoarju, izvajanjem na konferencah Ameriškega združenja zborovskih dirigentov (American Choral Directors Association – ACDA), razkriva pomembne spremembe v glasbenih sporedih skozi desetletja. V letu 1978 so bili najpogostejše na sporedu srednjeveški, renesančni in sodobni skladatelji, zbori pa so pretežno izvajali a cappella glasbo v angleškem jeziku. Skozi štiri desetletja se je nabor izvajanih skladb razširil, vključujoč sodobno glasbo z vsega sveta, spirituale, gospel, ljudske pesmi ter jazz/pop/show repertoar. Prav tako se je povečalo število jezikov, v katerih so bile skladbe izvajane. Poleg tega je raziskava pokazala, da so v porastu trendi v izvedbah nedavno komponirane ali objavljene glasbe. To kaže na stalno zanimanje za tradicionalni korpus zgodovinskega zborovskega repertoarja, hkrati pa tudi na naraščajoče, čeprav še vedno omejeno zanimanje za raznolik zborovski repertoar z vsega sveta (Lynch, 2020).

Hilary Apfelstadt (2000) izpostavlja pomembnost izbire kakovostnega, pedagoško podkrepjenega in kontekstualno primerne repertoarja. Pri tem poudarja, da mora biti dobro napisana glasba obrtniško dovršena, z uravnoteženostjo napetosti in sprostitve, s premišljenim razmerjem med simetrijo in asimetrijo v strukturi ter z elementi pričakovanja in presenečenja. Po njenem mnenju morajo imeti izbrane skladbe tudi pedagoško noto – iz njih naj bi se pevci nekaj naučili. Pri tem ima v mislih tako splošna spoznanja o sebi ter o svetu kot tudi učenje izvajalskih spretnosti. S pojmom kontekstualna ustreznost opozarja, da mora izbrani repertoar zadostiti tudi pričakovanjem okolja, pevcev, morebitnim zahtevam nastopov oz. tekmovanj ipd. Zaključuje z mislijo, da mora zborovodja verjeti v glasbo, ki jo izbere, in biti zavezan h kvalitetnemu predajanju svojega glasbenega znanja.

Ne glede na različne poglede, razmišljanja in ugotovitve pa v literaturi zasledimo podobna izhodišča pri vseh avtorjih. Blue (2018, str. 69–70) priporoča naslednje splošne usmeritve pri izbiri primerne repertoarja, ki predstavljajo ustrezno sintezo zgoraj zapisanih spoznanj:

- Prepoznavajte pevske zmogljivosti svojega zbora. Izberite repertoar, ki udobno leži v glasovnem razponu, ki je pevcem udoben, vendar jih včasih tudi izzove, da svoj glasovni razpon širijo v skrajne lege.
- Izbirajte tako skladbe s historično vrednostjo kot novitete. Poiščite repertoar, ki je preživel zob časa, ter skladbe, ki so nove, zanimive in predstavljajo različne svetovne kulture.

- Vključujte tako a cappella skladbe kot skladbe s spremljavo. Pri tem mora spremljava skladbi dodati vrednost in hkrati biti njen integralni del (originalno napisana).
- Izbirajte repertoar, ki krepi glasbene sposobnosti in besedni zaklad ter pevcem odstira različne historične izvajalske prakse.
- Kadar je mogoče, naročajte nova dela in pevcem omogočite, da se srečajo in delajo s skladateljem.
- Zborovski program mora biti raznolik, vključevati skladbe različnih zgodovinskih obdobj (razen, če gre za tematski program), raznolike hitrosti, razpoloženja, besedila in zvočne barve.
- Dovolite, da repertoar diktira izvajalske prakse različnih kultur in obdobj ter tako zahteva različne izvajalske prakse. Odgovornost zborovodje je, da preuči partituro, razišče ozadje dela in predstavi glasbo na način, ki spoštuje zgodovinski in kulturni pomen izbrane skladbe.
- Vključevanje gibalnih elementov v izvedbo mora biti premišljeno in spoštljivo do glasbene kulture ter umetnosti.
- Znotraj svojega okolja, šole ali zborovske skupnosti poiščite glasbenike, ki lahko zboru omogočijo raznoliko glasbeno spremljavo. Izbirajte najboljše glasbenike, ki bodo kvaliteto vašega nastopa še dodano obogatili.

POSEBNE IZDAJE ZBOROVSKIH EDICIJ ZA SREDNJEŠOLSKO ZBORO

Med klasičnimi založniškimi hišami, spletnimi založniki in avtonomnimi spletnimi ponudniki notnih izdaj je na voljo toliko glasbe, da se zborovodja hitro znajde pred izzivom, kako učinkovito in smotrno izbrati tisto glasbeno gradivo, ki je najustreznejše za njegov zbor. Pri tem ne išče le skladb, ki so tehnično izvedljive za njegove pevce, ampak tudi tiste, ki bodo dovolj zahtevne, da bodo spodbujale njihov pevski razvoj, izpostavile močne točke zbora in ohranile zanimanje pevcev. Kljub obsežni ponudbi pa se lahko zgodi, da večina ponujene glasbe preprosto ne ustreza vsem naštetim kriterijem.

Od začetkov glasbenega založništva, ki segajo vse do začetka 16. stoletja, ko je Ottaviano Petrucci v Benetkah položil temelje za njegov razvoj, se je založniška dejavnost močno razvila. Od Petruccijevih dni do danes je šla skozi mnoge preobrazbe, najprej z razvojem notacijskih sistemov, nato pa s tehnološkimi odkritji, kot so fonografi, radijske postaje, gramofonske plošče, magnetofonski trakovi, avdiokasete, CD-ji in, seveda, digitalna distribucija. Vse to je tako ustvarjalcem kot poustvarjalcem glasbe omogočilo, da dosežejo širše občinstvo (Garofalo, 1999).

V zadnjih letih je opaziti trend, da se določene glasbene založbe odločajo za izdajo glasbenih edicij, ki so namenjene specifičnim zborom, tudi srednješolskim. To so npr.:

- nemška založba Carus-Verlag, ki izdaja edicijo Chorisissimo! in predstavlja obsežno zbirko gradiv za mladinske zборе; v zbirki najdemo tako edicije za mešane mladinske zборе kot zборе enakih glasov;
- avstrijska založba HELBLING Publishing, ki izdaja edicijo Flexi Choir, v kateri je mogoče najti skladbe za različne glasove (SA, SSA, SAB ali SATB); za zbirko je značilno, da so priredbe zasnovane tako, da delujejo v različnih zborovskih kombinacijah, skladbe v tej zbirki pa so pogosto ritmično razgibane in vključujejo klavirsko spremljavo;
- britanska založba Hal Leonard, ki izdaja serijo SAM-Klang in je bila zasnovana kot odgovor na pogosto težavo mnogih zborov – pomanjkanje moških glasov; založba v sodelovanju z danskim dirigentom Mortenom Schuldt-Jensenom ponuja izbor klasične zborovske glasbe v prilagojenih priredbah za sopran, alt in en nizek glas ter pri tem obdrži značilnosti originalnih skladb, vključuje pa tudi klavirske izvlečke;
- ameriška založba Alfred Music, ki je leta 2020 izdala zbirko The Cambiata Collection, v kateri so skladbe, primerne za fantovske zборе v obdobju mutacije; zbirka je utemeljena na t. i. konceptu cambiata, ki združuje različna znanstvena dognanja sprememb fantovskih glasov v obdobju mutacije, ki jih je preučeval Beery (2009).

Večina spletnih založb pa zborovodjem omogoča napredne iskalnike, v katerih lahko kot iskalno kombinacijo izberemo besedno zvezo »srednješolski zbori« (angl. *high school choir*) ali svojo izbiro omejimo z izbiro glasov (SSAA, SATB, SATB itd.) in zahtevnostjo skladb, npr. JW Pepper, Santa Barbara Music Publishing, Sheet Music Plus, Alfred Music, BriLee Music Astrum Music Publications idr. Pri tem je smiselno uporabiti tudi iskalni parameter »izbor uredništva« (angl. *editor's choice*), saj se v iskalni seznam tako uvrstijo skladbe, ki so že predhodno pregledane in razvrščene po primernosti.

SKLEP

Zborovodja mora biti pripravljen vložiti čas in trud v iskanje primerne repertoarja ter izbrati skladbe, ki jih dojemajo kot standard najvišje kakovosti in umetniške vrednosti. To je še posebej pomembno zato, ker sta dojemanje pevcev in njihov odnos do izbranega repertoarja neposredno sorazmerna z uspešnostjo zborovodjeve izbire. Slednji mora verjeti v svoj izbor, pokazati strast in ljubezen do zborovske glasbe, ki jo podaja, in biti prepričani o njeni kvaliteti, saj bo le tako lahko uspešno vodil svoje pevce.

Kvaliteten zborovski repertoar mlade pevce spodbuja, da postanejo boljši v tem, kar počnejo. Stimulira njihovo domišljijo, širi njihovo znanje in omogoča razvoj njihovih glasbenih sposobnosti. Hkrati pred njih postavlja intelektualne izzive, povečuje njihovo željo po spoznavanju neznanega in jih motivira za odličnost.

Izbira repertoarja za srednješolske zборе je tako zahtevna naloga, ki zahteva natančno krmarjenje med strokovnimi kriteriji, zunanjimi vplivi (propozicijami tekmovanj in drugih nastopov) ter željami pevcev. Potrebno je nenehno iskanje ravnovesja med izbiro skladb, ki so tehnično in umetniško primerne za pevce, in skladb, ki bodo pevce motivirale ter jih navdušile. To nenehno iskanje, nenehno krmarjenje, zahteva polno pozornost, strast in predanost. Toda ko zborovodja uspe najti pravo pot, ko uspe krmariti med pastmi Scile in Karibde, je nagrada neprecenljiva: vidi, kako mladi pevci rastejo, se razvijajo in cvetijo skozi glasbo, ki jo izvajajo. In to je tisto, kar naj zborovodje nenehno motivira in navdihuje, da nadaljuje s tem pomembnim delom.

Kljub obstoječim smernicam in raziskavam se pri izbiri repertoarja za srednješolske zборе ponujajo priložnosti za nadaljnje raziskovanje. Smiselno bi bilo podrobneje preučiti glasbene preference mladih pevcev ter njihovo dožemanje različnih repertoarnih izbir, saj bi te ugotovitve osvetlile, kako določene skladbe vplivajo na njihovo motivacijo, glasbeni razvoj in obče zadovoljstvo pri sodelovanju v zboru. Prav tako bi raziskave, ki bi temeljile na praktičnih izkušnjah zborovodij – npr. na tem, kako se spopadajo s tehničnimi izzivi skladb ali kako izbira repertoarja vpliva na motivacijo pevcev v zboru –, prispevale k poglobljenemu razumevanju tega področja. Takšne raziskave bi ne le dopolnile obstoječe vedenje na področju zborovske pedagogike, temveč tudi zagotovile dragocene smernice, ki bi dirigentom olajšale delo in mladim pevcem omogočile, da skozi zborovsko petje še uspešneje razvijajo svoje potenciale.

Literatura

- 3rd international choral competition Aegis Carminis 2023.* (B. l.). Akademsko društvo Univerze na Primorskem. <https://www.aegiscarminis.si/storage/doc/202304/regulations-choirs-aegis-carminis-2023.pdf>
- 7th Vietnam international choir competition.* (B. l.). <https://www.interkultur.com/fileadmin/INTERKULTUR/Events/2023/HoiAn/Information/ParticipantInformation-HoiAn2023.pdf>
- The 7th Tokyo international choir competition changes to the regulations.* (B. l.). <https://www.ticctokyo.icot.or.jp/regulations2025ver>
- The 17th International Choir Festival "Tallinn 2023".* (B. l.). Eesti Kooriühing. <https://kooriuhing.ee/event/the-17th-international-choir-festival-tallinn-2023-2/?lang=en>

- 18th Budapest international choir competition and festival. (B. l.). https://www.meeting-music.com/_include/files/Budapest_Festival/2023/Announcement_Budapest_2023.pdf
- 27th international choral competition of Preveza 2023 (ICCP 2023). (B. l.). Armonia Choir. <https://www.armoniachoir.gr/festival/page.php?title=27os-die8nhs-xorwdiakos-diagwnismos-prebezas-prebeza-2023-47>
- Apfelstadt, H. (2000). First things first selecting repertoire: Finding quality, teachable repertoire appropriate to the context, compatible with the National Standards, and interesting to play is an achievable goal. *Music Educators Journal*, 87(1), 19–46.
- Associazione Gruppi Corali Veronesi. (B. l.). XXX international choirs festival. <https://www.agcverona.it/wordpress/wp-content/uploads/2021/02/condition-of-participation-concorso-internazionale-2021.pdf>
- Beery, L. (2009). Music for men in the middle. *The Choral Journal*, 50(4), 34–43.
- Bizjak, M. (2017). Pedagoški pristopi pri poučevanju petja v času glasovnih sprememb. *Breda Oblak: utemeljiteljica didaktike glasbe na Slovenskem*, 27, 201–206.
- Bizjak, M. (2020). *Petje v obdobju mutacije*. Akademija za glasbo in Založba Univerza na Primorskem.
- Blue, T. (2018). Preparation, practice, performance, and pondering: A different approach to score preparation. *The Choral Journal*, 58(7), 69–80.
- Bratislava Music Agency. (B. l.). Bratislava Cantat I. 2023 July 24–27, 2023, Bratislava. <https://www.choral-music.sk/en/Festivals/view/id:173/section:categories#festival-detail>
- Breznik, I. (2018). Zbori v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu. *Glasba v šoli in vrtcu*, 21(1), 28–29.
- Brunner, D. L. (1992). Choral repertoire: A director's checklist. *Music Educators Journal*, 79(1), 29–32.
- City of Derry International Choir Festival: Syllabus 2023. (B. l.). <https://derrychoirfest.com/wp-content/uploads/dicfsyllabus2023-final.pdf>
- Crocker, E. (2000). Choosing music for middle school choirs: How can choir directors identify appropriate, challenging, singable works for young choirs, many of whose members will be undergoing voice changes? *Music Educators Journal*, 86(4), 33–37.
- Einarsdottir, S. L., in Gudmundsdottir, H. R. (2015). The role of choral singing in the lives of amateur choral singers in Iceland. *Music Education Research*, 18(1), 39–56.
- Events Bohemia. (B. l.). Festival programme. <https://www.youngbohemia.cz/festival-programme/>

- Feguš, R. (2016). *Osnove vokalne tehnike: izzivi pri delu s pevci in pevsкими sestavi*. Pevska šola Musica.
- Forbes, G. W. (2001). The repertoire selection practices of high school choral directors. *Journal of Research in Music Education*, 40(2), 102–121.
- Gackle, L. (1991). The adolescent female voice: Characteristics of change and stages of development. *The Choral Journal*, 31(8), 17–25.
- Gackle, L. (2006). Children's choirs: Selecting choral literature for children's choirs; A closer look at the process - Part I. *The Choral Journal*, 47(5), 101–109.
- Gačnik, K. (2017). *Motivacija za petje v pevskem zboru v osnovni in srednji šoli* [Neobjavljeno magistrsko delo]. Univerza v Ljubljani.
- Garofalo, R. (1999). From music publishing to MP3: Music and industry in the twentieth century. *American Music*, 17(3), 318–354.
- Gobec, R. (1958). *Metodika zborovstva*. Državna založba Slovenije.
- Gobec, R. (1971). *Dirigiranje*. Zveza kulturnih prosvetnih organizacij Slovenije.
- Golden Gate international choral festival*. (B. l.). Piedmont East Bay Children's Choir. <https://drive.google.com/file/d/1-06XCpqwill1JBwSSG7hqKE9BDZaQBSi/view>
- Gregorc, J. (1982). *Moje izkušnje in pogledi na zborovodstvo*. Zveze kulturnih organizacij Slovenije.
- Groebming, A. (1948). *Zborovodja*. Državna založba Slovenije.
- Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28(3), 269–289.
- Hočevcar-Boltežar, I. (2010). *Fiziologija in patologija glasu ter izbrana poglavja iz patologije govora: učbenik*. Pedagoška fakulteta.
- Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti. (B. l.). 35. *Mladinski pevski festival Celje: 27. državno tekmovanje in revija mladinskih pevskih zborov*. https://www.jskd.si/glasba/zborovska/prireditve_zborovska/mladinski_festival_celje/celje_2024/razpis_celje_24.htm
- Kankainen, A. (2010). In search of a definition for children's and youth choirs. *International Choral Bulletin*, 29. <http://icb.ifcm.net/search-definition-childrens-youth-choirs/?print=pdf>
- Lamont, A. (2012). Emotion, engagement and meaning in strong experiences of music performance. *Psychology of Music*, 40(5), 574–594.
- Larson, R. W. (2011). Positive development in a disorderly world. *Journal of Research on Adolescence*, 21(2), 317–334.
- Lau, S. (2023). Repertoire selection: Ideas and suggestions. *International Choral Magazine*, 43(2), 47–48.
- Leach, A. T. (2001). Ethnic and multicultural perspectives: Musings on multicultural choral music. *The Choral Journal*, 41(8), 73–74.

- Lucas, M. (2012). Real men sing... choral repertoire. *The Choral Journal*, 52(9), 42–48.
- Lynch, L. A. (2020). *Trends in choral repertoire performed at American Choral Directors Association Eastern Division conferences by selected high school mixed choirs from 1978 through 2016* [Neobjavljena doktorska disertacija]. State University of New Jersey.
- Marolt, F. (1946). *Skripta prvega pevovodskega tečaja*. Ministrstvo za prosveto.
- McFerran, K. (2012). Music and adolescents. V N. S. Rickard in K. McFerran (ur.), *Life-long engagement in music: Benefits for health and well-being* (str. 95–106). Nova Science Publishers.
- Milošević, J. (2024). Choral singing as a means of increasing wellbeing in youth and adults: PRISMA review. *Glasbeno-pedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani*, 20(40), 125–151.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (2022). *Predmet: pevski zbor: glasbena šola: izobraževalni program: Glasba: učni načrt* (N. Sukljan, M. Gošnik Volk, F. Heric Taškov in M. Sojar Voglar, ur.).
- Parker, E. C. (2014). The process of social identity development in adolescent high school choral singers: A grounded theory. *Journal of Research in Music Education*, 62(1), 18–32.
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva. (2021). *Uradni list Republike Slovenije*, (178). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2021-01-3518>
- Reames, R. R. (2001). High school choral director' description of appropriate literature for beginning high school choirs. *Journal of Research in Music Education*, 49(2), 122–135.
- Regulation: 8th international Baltic Sea Choir competition participation regulation*. (B. I.). International Baltic Sea Choir Competition. <https://balticchoir.com/en/programme-2024/for-participants/#regulation>
- Slokar Bajc, A. (2017). *Osnove vokalne tehnike s podporo funkcionalne vadbe za doseganje pravilne kontrole preponskega dihanja*. Salve.
- Smrekar, B. (2015). *Osnove dirigentske tehnike*. Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.
- Stith, G. (2017). *The conductor's companion: 100 rehearsal techniques, imaginative ideas, quotes and facts*. Meredith Music Publications.
- Vrhovnik, S. (2015). Uvodnik. V B. Smrekar, *Osnove dirigentske tehnike* (str. 5–6). Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.
- Watson, J. (2017). Most recommended choral music from 20 state music lists. *The Choral Journal*, 58(2), 8–23
- Žvar, D. (2002). *Kako naj pojejo otroci: priročnik za zborovodje*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Žvar, D. (2003). *Razširjeni program osnovnošolskega izobraževanja: pevski zbor*. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Summary

UDC 784:78.087.68:373.5

The selection of repertoire is one of the key tasks for a choir conductor, as it significantly impacts the motivation of singers and their musical and personal development. A quality and diverse repertoire enables technical and interpretative progress for the singers while also fostering their personal satisfaction and social connection. It is necessary to consider technical, aesthetic, pedagogical, and practical criteria, and to include pieces that offer various cultural and historical perspectives (Crocker, 2000; Forbes, 2001; Leach, 2001; Reames, 2001; Stith, 2017).

In Slovenia, there are few manuals that systematically address the selection of repertoire for high school choirs, which is why choir conductors often rely on their formal education and personal experience. While there are guidelines for working with children's choirs, such guidelines are rare for youth and adult choirs. Nevertheless, older manuals still emphasize the importance of thoughtful repertoire selection, which remains just as relevant today.

High school choirs in Slovenia consist of singers aged 15 to 19 and are mostly part of extracurricular school programmes. The lack of systemic regulation means that choirs often depend on the initiatives of individual music educators. At international competitions, age restrictions for youth choirs vary, which complicates competitiveness and influences repertoire selection.

Adolescence is a crucial period for the development of musical abilities, as young people face physiological, cognitive, and emotional changes that affect their musical tastes and their ability to understand complex musical structures (Hallam, 2010). Music serves as a means of expression, identity formation, and connection with peers, while also helping them develop values such as teamwork, discipline, and responsibility (Larson, 2011). A carefully chosen repertoire enhances singers' personal satisfaction and strengthens their social connection.

Voice mutation, which in boys manifests as a drop in pitch by an octave, and in girls with less noticeable changes, requires adjusted exercises and a carefully selected repertoire. Choir conductors must ensure that singers are not overburdened and support them in overcoming the uncertainties that accompany voice changes (Bizjak, 2017; Hočvar-Boltežar, 2010).

When selecting repertoire, conductors focus on the aesthetic, musical, pedagogical, and practical value of the pieces (Brunner, 1992; Watson, 2017). Research shows that a balance between classical and contemporary repertoire, as well as different musical styles and languages, is necessary. Choir conductors must choose a repertoire that suits the vocal abilities of the choir, including both a cappella pieces and those with accompaniment.

Recently, many music publishers, such as Carus-Verlag, HELBLING Publishing, Hal Leonard, and Alfred Music, have begun offering special editions tailored to high school choirs. In addition to these traditional publishers, online platforms allow conductors to filter by vocal arrangement, difficulty, and other criteria, which simplifies the process of selecting appropriate repertoire.

A choir director must invest time and effort into finding the right repertoire that will inspire the singers and meet high artistic and technical standards. The success of the choir is closely linked to the conductor's confidence in the quality of the selected pieces. A quality repertoire encourages the development of vocal abilities, intellectually challenges the singers, and motivates them to strive for excellence.